

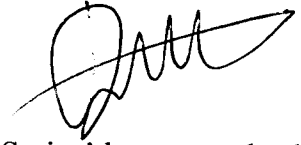
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

5355

Aşağıdaki sorularımın *İçişleri Bakanı Ali YERLİKAYA* tarafından Anayasanın 98. ve İçtüzüğü'nün 96. ve 99. maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.
10.10.2023

Dilan KUNT AYAN

Şanlıurfa Milletvekili

Türkiye genelinde 3 Ekim 2023 tarihinde pek çok ilde, Kuzey Suriye'den göç ederek Türkiye'de yıllardır sığınmacı olarak yaşayan şahısların çoğunluğunu oluşturduğu 89 kişiyi kapsayan bir operasyon yürütülmüş ve tüm bu kişiler gözetim işlemlerinin ardından Şanlıurfa'da toplanmıştır. Operasyonun ve soruşturmanın kapsamı dosyada gizlilik kararı var denerek avukatlar ve şüphelilerle paylaşılmamış, 4 günlük gözetimin ardından 7 Ekim Cuma günü adliyeye getirilen yabancı uyruklu şahısların savcılık tarafından ifadesi dahi alınmadan serbest bırakma yazıları yazılmıştır. Buna rağmen, haklarında serbest bırakma kararı olan şahıslar adliyeden otobüslere bindirilerek doğrudan Şanlıurfa Geri Gönderme Merkezi'ne gönderilmiş, ailesi ve avukatlarıyla görüşmelerine dahi izin verilmemiştir.

İnsan Hakları Derneği Urfa Şubesi'nin tespit ettiği ve tarafımıza ilettiği hak ihlalleri şöyledir: "Soruşturmanın başlangıcından itibaren dosyada gizlilik kararı var denilerek, ifadelerden önce savunma hakkımız kısıtlanmıştır. Dosya kapsamında somut hiçbir delil veya bu şahıslarla ilişkilendirilebilecek bir suç unsuru olmamasına rağmen kamuoyunda terör dosyası olarak lanse edilmiş, şahısların Kuzey Suriye'den gelmesi buna tek neden olarak gösterilmiştir. Savaş, işkence ve ölüm cezaları gibi insanlık dışı uygulamalardan kaçarak gelen bu şahıslar yıllardır Türkiye'de yaşamaktadır. Şahısların işlemleri bittiği halde dört gün boyunca gözetim altında tutulması, cuma gününe denk getirilmesi ve Savcılık aşamasında ifadeleri dahi alınmadan serbest bırakma kararlarının yazılması amacın bu kişileri veya bir suçu soruşturmak değil, bu kişileri sınır dışı etmek için bahane yaratmak olduğunu göstermektedir. Nitekim Savcılıkça verilen serbest bırakma kararının gereği yapılmadan, yabancı uyruklu olan şüpheliler adliye çıkışında otobüslere bindirilerek Şanlıurfa Geri Gönderme Merkezi'ne sevk edilmiştir. Ne avukatları ne de yakınlarıyla görüştürülmemişlerdir. Şanlıurfa Geri Gönderme Merkezi'nde müvekkillerle görüşmelerimiz engellenmiştir. Pazartesi günü gittiğimizde ise hiçbir karar, gerekçe gösterilmeden; idari gözetim kararı dahi alınmadan veya sunulmadan, hukuki itiraz süreçleri tamamlanmadan hukuka ve usule aykırı şekilde sınır dışı edildikleri tarafımıza bildirilmiştir."

Türkiye'de sığınmacı olarak bulunan şahıslar, uluslararası anlaşmalar ve sözleşmelerin yanı sıra yerel mevzuatta yer alan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında korunma haklarına sahiptir. Ayrıca idari gözetim kararları, bir alıkonma biçimi olup bir kişinin özgürlüğünü sınırlayan durumlardandır. Ulusal mevzuatın yanı sıra Avrupa İnsan Hakları

Sözleşmesi'nin "Özgürlük ve Güvenlik Hakkı" bağlamında da ele alınan bir temel hak olarak "Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz." Sığınmacıların keyfi şekilde idari gözetime alınması dahi suç iken Şanlıurfa Geri Gönderme Merkezi'nde yaşanan sınır dışı etme kararı en temel insan haklarına aykırıdır.

Sınır dışı etme şartları, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun Yabancılar başlıklı İkinci Kısımının Sınır Dışı Etme başlıklı Dördüncü Bölümü'nde, 52 ila 60'ıncı maddeleri arasında düzenlenmiştir. Buna göre, bu operasyon kapsamında sınır dışı edilen sığınmacılar hakkında ilgili şartlar sağlanmadığı için sınır dışı etme kararının hukuken alınması mümkün değildir. Ayrıca bu şahıslar hakkında sınır dışı etme kararı alınamayacağı, uluslararası sözleşme ve ulusal mevzuatla hukuki olarak düzenlenmiştir. Cenevre Sözleşmesi'ne göre; sözleşmeye taraf devletler, bir mülteciyi, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade ("refouler") etmeyecektir. Türkiye bu prensibi aynı şekilde 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na ve Geçici Koruma Yönetmeliği'ne alarak bu prensibi mülteci statüsü sahibi olsun olmasın tüm sığınmacılara uygulayacağını göstermiştir. Kilis sınırı üzerinden Azez şehrine gönderilen sığınmacıların, burada devam eden çatışma koşulları nedeniyle hayati riskleri mevcuttur.

Son zamanlarda sığınmacılara yönelik giderek artan düşmanca söylemler ve hukuk dışı kararlar nedeniyle hukuken mümkün olmayan sınır dışı etme kararlarının uygulanması; kararın alınamadığı durumlarda ve itiraz yolunun kapalı olması için Geri Gönderme Merkezleri'nde işkence ve zorla, kişinin rızası hilafına Gönüllü Geri Dönüş Formu imzalattıkları vakalar son derece artmıştır.

Son olayda Şanlıurfa Geri Gönderme Merkezi'nden hiçbir hukuki veya meşru karar olmadan gönderilen sığınmacıların Türkiye'deki ailesi ve yakınlarının aktardığına göre; şahıslardan biri Suriye'den eşini arayarak; "3 gün boyunca ağır işkenceye maruz kaldıklarını, odunla dövülerek formu imzalamaya zorlandıklarını, soğukta battaniye dahi vermeyerek "imzalarsanız battaniye veririm" dediklerini, imzayı aldıktan sonra bunu bile vermediklerini, okuma-yazma bilmeyen bir şahsa işkence ve zorla elini tutup imza attırdıklarını" aktarmıştır. Bu denli açık ve ağır işkence, kabulü mümkün olmayan insanlık dışı bir uygulama ve mutlak yasak kapsamında suç teşkil etmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 3. maddesinde bu mutlak yasak "Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele veya cezaya maruz bırakılamaz." ifadeleriyle yer almıştır. Aynı zamanda Türk Ceza Kanunu 94. Maddesinde de işkence bir suç olarak tanımlanmış ve cezaya tabi tutulmuştur. Hakkında sınır dışı kararı olmayan kişilere işkence zoruyla form imzalatılması Resmi Evrakta Sahtecilik suçuna da konudur. Aynı zamanda adaletin ve hukukun uygulanması amacıyla işlenen bu suçlar Şanlıurfa Geri Gönderme Merkezi'nde yaşanan ve yaşanma ihtimali olan pek çok suçun göstergesidir.

İşkence sonucunda elde edilen onay veya rızanın geçerliliği olmadığı gibi, baştan sona yürütülen bu süreç AİHS'e, Cenevre Sözleşmesi'ne ve Ek Protokolleri'ne taraf, demokratik bir hukuk devletinde göz yumulmasına müsaade edilemez derecede insanlık ve hukuk dışıdır.

Geri Gönderme Merkezleri İçişleri Bakanlığı'nın sorumluluğunda olup, buralarda yaşanan ve personel tarafından uygulanan hukuk dışı, keyfi uygulama ve yapılan işkencelerle ilgili her türlü sorumluluk İçişleri Bakanlığı'nın görev ve yetkisi dahilindedir.

Bu bağlamda;

- 1- 3 Ekim 2023 tarihinde başlatılan ve çoğunluğu Kuzey Suriyeli sığınmacıların olduğu 89 kişiye yönelik soruşturmanın amacı ve kapsamı nedir?
- 2- 7 Ekim 2023 tarihinde Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından haklarında serbest bırakılma kararı verilen şüpheliler, hangi hukuki gerekçeyle adliyeden doğrudan Şanlıurfa Geri Gönderme Merkezi'ne gönderilmişlerdir?
- 3- Bu şahıslar hakkında yetkili makamlarca alınmış İdari Gözetim Kararları bulunmakta mıdır? Var ise, avukatlarına bu kararın verilmemesi konusunda sorumluluğu bulunan şahıslar tespit edilmiş ve haklarında Görevi Kötüye Kullanma Suçu kapsamında soruşturma başlatılmış mıdır?
- 4- Haklarında İdari Gözetim Kararı olmayan sığınmacıların Geri Gönderme Merkezleri'nde alıkonulduğuna dair Bakanlığınızın bilgisi var mıdır? Bu dosya kapsamında kaç sığınmacı, hangi sebeple GGM' de tutulmuştur?
- 5- Geri Gönderme Merkezi'nde tutulan sığınmacıların avukatlarıyla görüşme, hukuki itiraz süreci yürütme ve savunma hakları ellerinden alınmış olup, bu hak ihlalleriyle ilgili Bakanlığınızın bilgisi veya talimatı var mıdır? Var ise Bakanlık hangi adımları atmış veya atmaktadır?
- 6- 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54.maddesinde hakkında sınır dışı etme kararı verilecek şahısların kimler olduğu sayılmıştır, GGM'de tutulan bu şahıslar hakkında herhangi bir sınır dışı etme kararı alınmış mıdır, usulüne uygun şekilde kararlar alınmış mıdır, alınan kararların gerekçesi nelerdir?
- 7- 9 Ekim 2023 tarihinde Geri Gönderme Merkezi'ne giden avukatlara, müvekkillerinin sınır dışı edildiği bilgisi verilmiş, herhangi bir karar ise ibraz edilmemiştir. Burada tutulan kaç sığınmacı sınır dışı edilmiştir, isimleri nelerdir?
- 8- Sınır dışı edilen sığınmacıların ailesi ve avukatlarının aktarımlarına göre; GGM'de ağır işkencelere uğradıkları, odun ve sopalarla dövüldükleri, battaniye ve yemek vermeyi Gönüllü Geri Dönüş Formu imzalama karşılığında verdikleri iddiaları doğru mudur? Bu ağır işkence vakasına dair Bakanlığınız ilgili merkezde ve ilgili personel hakkında soruşturma başlatmış mıdır?
- 9- Sınır dışı edilen sığınmacıların ailesi ve avukatlarının aktarımlarına göre; sığınmacılara iradeleri işkence ile sakatlanarak imzalatılan Gönüllü Geri Dönüş Formları'nın geçersizliği hakkında Bakanlığınız herhangi bir adım atacaktır mıdır?
- 10- Sınır dışı edilen sığınmacıların avukatlarına tebliğ ve ibraz edilmeyen kararlar hakkında sorumlu personel hakkında cezai ve idari soruşturma açılmış mıdır?

- 11- Sınır dışı edilen sığınmacıların avukatların bir kısmına, müvekkili tarafından imzalanmamış, onun yerine başkası tarafından imza edilmiş evraklar gösterilmiştir. Resmi evrakta sahtecilik suçu iddialarına ilişkin Bakanlığınız herhangi bir adım atacak mıdır?
- 12- Kilis kapısından Azez'e bırakılan sığınmacıların bölgenin koşulları nedeniyle hayati risk ve tehlikesi bulunmakta olup Cenevre Sözleşmesi'ne göre sınır dışı edilemeyecek kişilerden olan bu şahıslar hakkında Anayasa 90. Madde kapsamında uluslararası sözleşmenin ihlal edilmiştir. Bakanlık bu uygulamaların varlığı ve yoğunluğuna dair hangi adımları atmaktadır?